

زندگینامه مهندس احمد دالکی

مهدی زهدی *

* دکتری علوم مرتع
mezohdi@yahoo.com

◀ خداوند هفت آسمان و زمین
ز خورشید مه را جدایی دهد
زمین گستر و آسمان آفرین
شب و روزشان روشنایی دهد

به جرأت می‌توان گفت، همه متخصصان حوزه منابع طبیعی کشور و تحصیل‌کرده‌های علوم مرتبط با بررسی پدیده‌های سطح زمین با عکس‌های هوایی، تصاویر ماهواره‌ای و کاربرد آنها، آشنایی دارند و در فعالیت‌های حرفه‌ای خود با آنها برخورد کرده‌اند. البته در این میان در برخی از رشته‌ها و فعالیت‌ها همچون کارشناسی دعاوی مربوط به امور کشاورزی و منابع طبیعی در محاکم قضایی، عکس‌های هوایی از مهمترین ابزار و مستندات بررسی‌ها می‌باشد و بدون آن تصمیم‌گیری در برخی موارد غیر ممکن است. بر این اساس، دو دانشمند گرانقدر، آقایان مهندس احمد دالکی و دکتر محمود زبیری که از اولین متخصصان علم سنجش از دور و کاربرد عکس‌های هوایی در علوم منابع طبیعی بوده‌اند و کتاب

آقای مهندس احمد دالکی در منزل و در مقابل کتابخانه شخصی (پاییز ۱۴۰۰)

بسیار ارزشمند این دو استاد با عنوان «اصول تفسیر عکس‌های هوایی با کاربرد در منابع طبیعی»، برای متخصصان این حوزه از علم شناخته شده است. این کتاب برای اولین بار توسط انتشارات دانشگاه تهران در سال ۱۳۷۰ منتشر شد. استاد گرامی، آقای مهندس احمد دالکی در ابتدای فصل اول این کتاب، بیان می‌کنند: «سنجش از دور یا دورکاوی عبارت است از اصول، عمل بازیابی، شناسایی و تشخیص عوارض و اجرام واقع در فاصله دور که با استفاده از تصاویر و ابزار شناسایی انجام می‌شود. به عبارت دیگر، سنجش از راه دور را می‌توان شناسایی از فاصله نیز تعریف کرد که این فاصله می‌تواند چند متر تا چند هزار کیلومتر باشد.»

به واسطه درس سه واحدی «اصول و تفسیر عکس‌های هوایی»، که در سال ۱۳۷۴ در دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران در محضر استاد گرامی جناب آقای دکتر محمود زبیری گذراندم و مطالعه چندین باره کتاب یادشده، از دوران دانشجویی تا سال‌های اخیر، آقای مهندس احمد دالکی برایم فردی نام‌آشنا بود. در سال‌های بعد، بیننده پرویاقرص برنامه بسیار جالب و علمی «آسمان شب» از شبکه چهار سیما شدم که یکی از دلایل مهم جذابیت آن، اجرای بسیار جالب و صحبت‌های علمی آقای مهندس دالکی بود. در پاییز ۱۴۰۰، توفیق دیدار ایشان در ستاد سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری نصیبم شد، سپس با هماهنگی‌های انجام‌شده، در بیست و هفتم آذر ماه، چند ساعتی در منزل ایشان مهمان بودم. منزل آقای مهندس دالکی علاوه بر فضای گرم و صمیمی، مشابه یک مرکز علمی و موزه اخترشناسی است، وسایل و اشیایی همچون ساعت خورشیدی و قطعاتی از اجرام آسمانی که تاکنون ندیده بودم را در آنجا مشاهده کردم.

شایان ذکر است، زندگی‌نامه آقای مهندس احمد دالکی در قالب کتابی با عنوان «شبه‌گرد آسمان»، به قلم شیوا و دلنشین آقای منوچهر بایندری نوشته و در سال ۱۳۹۷ توسط سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران چاپ شده است، بنابراین، در این مقاله سعی شد، بیشتر به جنبه‌های علمی و حرفه‌ای آقای مهندس دالکی پرداخته شود و در این رابطه از کتاب یادشده نیز استفاده شده است.

آقای مهندس احمد دالکی، در نهم شهریور سال ۱۳۱۵، در خانواده‌ای اهل علم و دانش در خانه‌ای بزرگ، که باغ مصفایی داشت، در محله «لب‌آب» شهر شیراز، چشم به جهان گشود. ایشان در خصوص پدر بزرگوارشان می‌گویند: «پدرم آ. شیخ محمدعلی، در منطقه دالکی دستستان (استان بوشهر) چشم به دنیا باز کرد و همانجا بزرگ شد. درس مکتب‌خانه‌ای خواند و کارش نخل‌داری بود. ایشان برای تکمیل تحصیلات خود به شیراز آمد و در مدرسه خان، جایی که چهارصد سال پیش درخت فلسفه ملاصدرا در تالار آن به بار نشست، تحصیل کرد. پدرم با وجود مشغله‌های مختلف، هیچ‌گاه از آموختن غافل نشد. در حدود بیست الی سی کتاب از پدر، برای من به میراث مانده است که آنها را در قفسه کتابخانه منزلم چیده‌ام و با دیدن‌شان احساس طراوت و غرور می‌کنم (بایندری، ۱۳۹۷).»

مهندس دالکی دوره دبستان را در مدرسه رازی و چند سالی را هم در مدرسه حدائق شیراز درس خواند. ایشان می‌گویند: «بعد از دبستان،

ذره‌ای از سنگ سطح ماه در کتابخانه شخصی آقای مهندس دالکی

قطعه سنگی از سطح مریخ در کتابخانه شخصی آقای مهندس دالکی

نقشه‌برداری هوایی، مساحی و برای آن نقشه تهیه می‌شد. در این زمان، گروهی از کارشناسان فائو به ایران آمدند و به درخواست بنگاه جنگل‌ها و به دستور وزارت کشاورزی با یک شرکت آمریکایی قراردادی بسته شد که در مدت سه سال نقشه جنگل‌های شمال با همکاری پرسنل ایرانی تهیه شود. این گروه سی نفر بودند و من به‌عنوان یکی از اعضای ایرانی گروه انتخاب شدم. اداره‌ای نیز برای نقشه‌برداری جنگل‌های شمال تشکیل شد و دستگیری مستشارهای آمریکایی را به من محول کردند. در آن زمان براساس مقررات، کارمندان تازه استخدام‌شده در بنگاه، باید چندسالی را در خارج از تهران خدمت می‌کردند، به همین دلیل، آقای مهندس دالکی برای آشنایی با جنگل‌های شمال به شهر «زیرآب» مازندران اعزام شد. از آنجایی که آقای مهندس دالکی با تسلط به زبان انگلیسی، مترجم گروه آمریکایی بودند، به دلیل درخواست این گروه، پس از شش ماه دوباره به تهران و بنگاه جنگل‌ها فراخوانده شدند و کار خود را با این گروه ادامه دادند. ایشان در خصوص آن مقطع می‌گویند: «آقای مهندس ضیاءالدین رشديه، از ابتدای تشکیل بنگاه، یکی از کارشناسان بنگاه و مسئول نقشه‌برداری از جنگل‌های شمال بود و بعدها مدیر اداره کل مهندسی شد و این سمت را تا سال ۱۳۵۶ بر عهده داشت. مهندس ضیاءالدین رشديه، فرزند میرزا حسن رشديه، بنیان‌گذار فرهنگ نوین آموزش و پرورش و مدارس امروزی بود. مهندس ضیاءالدین رشديه تأثیر زیادی در رشد علم مهندسی و نقشه‌برداری در سازمان جنگل‌ها و مراتع از خود برجای گذاشت که آثار آن هنوز هم باقیست».

مهندس دالکی در ارتباط با این دوره می‌گوید (بایندری، ۱۳۹۷): «من و چند نفر دیگر از همکاران، براساس عکس‌های هوایی که توسط آمریکایی‌ها از جنگل‌های شمال تهیه شده بود، پیاده جنگل‌ها را بازدید و برخی از مشخصات جنگل را براساس عوارض روی عکس‌ها اندازه‌گیری می‌کردیم، در این رابطه، با هواپیما چند بار بر فراز جنگل‌های

مدتی به مدرسه شاپور رفتم که ریاضی بخوانم، اما پشیمان شدم، زیرا عشق پزشکی شدن به دلم افتاده بود. بنابراین، از دبیرستان شاپور به مدرسه سلطانی (معروف به مدرسه چهارباغ یا مدرسه مادرشاه) رفتم. سال آخر دبیرستان، تمام تلاش خود را کردم تا خوب درس بخوانم و در رشته پزشکی قبول شوم. اگرچه خیلی درس خواندم، اما نمره لازم را برای قبولی در رشته پزشکی کسب نکردم، گویی سرنوشتم طور دیگری رقم خورده بود. سال بعد، یعنی ۱۳۳۴ در کنکور رشته مهندسی کشاورزی شرکت کردم و با رتبه خوب پذیرفته شدم. دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز در همان سال تأسیس شده بود و من و ۲۹ دانشجوی دیگر، اولین گروه دانشجویی بودیم که در این دانشکده، در رشته مهندسی کشاورزی مشغول به تحصیل شدیم. یک سال مانده به فارغ‌التحصیلی، پدرم در رودخانه دالکی غرق شد، این اتفاق با ایام اعزام ایشان به زیارت خانه خدا مصادف بود، بعد از وفات او، به دلیل آنکه سرپرستی مادرم بر عهده من بود، از رفتن به خدمت سربازی معاف شدم.»

آقای مهندس دالکی در سال ۱۳۳۷ با مدرک مهندسی کشاورزی از دانشگاه شیراز فارغ‌التحصیل می‌شوند و با وجود داشتن پیشنهاد دو شغل به‌طور هم‌زمان در اداره کشاورزی شیراز، با هدف یافتن شغل بهتر به تهران می‌آیند و در همان سال، در آزمون استخدامی برگزارشده از سوی بنگاه جنگل‌ها شرکت کرده و پذیرفته می‌شوند. ایشان بیان می‌کنند: «در آن زمان، بنگاه جنگل‌ها در ساختمانی در ضلع جنوبی خیابان انقلاب در نزدیکی میدان فردوسی و دفتر مهندسی نیز در همان نزدیکی و در ساختمانی در کوچه کناری قرار داشت». ایشان در خاطرات خود می‌گویند (بایندری، ۱۳۹۷): «در سال ۱۳۳۷ به تهران آمدم و در بنگاه جنگل‌ها مشغول به کار شدم. اوایل، چندان دلبسته این کار نبودم، اما بعدها و با مشاهده زیبایی‌های جنگل، علاقه‌مند شدم. در همان سال پروژه‌ای تعریف شده بود که باید جنگل‌های شمال کشور از طریق

مهندس احمد دالکی به همراه مهندس ضیاءالدین رشديه (مهندس رشديه فرد اول از سمت چپ)

مهندس احمد دالکی در سال ۱۳۳۸

سال ۱۳۴۰ دفتر مهندسی سازمان جنگلبانی ایران (فرد ایستاده آقای علی ابتکار و فرد سمت چپ آقای مهندس احمد دالکی)

تهیه شده بود، انجام و براساس روش‌های آماری و نمونه‌برداری، نقشه جنگل‌های شمال کشور که شامل ۸۴ قطعه بود، با مقیاس ۱:۵۰۰۰۰ تهیه شده است. این نقشه‌ها از نوع نقشه‌های پلانیمتریک بود که با ابزارهای اولیه فتوگرامتری همچون استریومیتر و متر از روی عکس‌های هوایی تهیه شدند. براساس این نقشه که اولین نقشه دقیق جنگل‌های شمال بود، مساحت جنگل‌های هیرکانی حدود سه میلیون و چهارصد هزار هکتار بدست آمد. در آن زمان علاوه بر آقای مهندس ضیاءالدین رشدیه که مدیر کل دفتر مهندسی بودند و آقای مهندس دالکی، افرادی همچون آقایان اکبر فتحی، رضا منزوی، جواد تربیت، اسکندرزاده، فداکار، مظهر، هوشنگ فرح‌بخش و علی ابتکار از کارشناسان و تکنسین‌های ایرانی این تیم بودند.

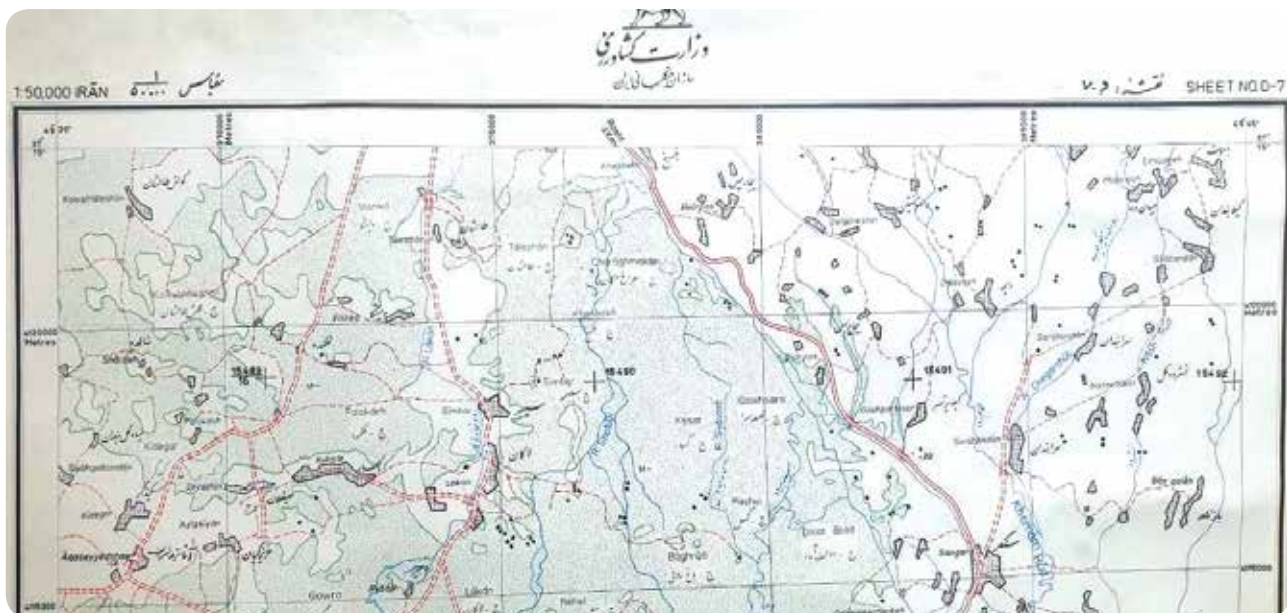
آقای مهندس احمد دالکی در سال ۱۳۴۲ با دریافت بورسیه سازمان برنامه، برای ادامه تحصیل در رشته نقشه‌برداری هوایی در امور جنگل در مرکز نقشه‌برداری هوایی دلفت هلند (ITC) مشغول به تحصیل می‌شوند. ایشان معتقدند، نخستین ایرانی بوده که در این رشته تحصیل کرده است. با وجود آنکه مدت دوره، یک سال و نیم بود، آقای دالکی آن‌را در مدت یک سال با موفقیت کامل تمام می‌کند و به کشور بازمی‌گردد. چهار سال بعد دولت هلند بورسیه علمی دیگری به وی اعطا می‌کند، به این ترتیب، ایشان دوره یک‌ساله دیگری را در مقطع فوق‌لیسانس رشته تفسیر عکس‌های هوایی برای جنگل‌های مناطق معتدله در دلفت هلند می‌گذرانند.

ایشان در مسیر علم‌آموزی، در سال ۱۳۵۵، در یک دوره چند ماهه

شمال پرواز و تقریباً تمام سطح جنگل‌های شمال را با پای پیاده طی کردم. سپس در دفتر، براساس عکس‌های هوایی و اندازه‌گیری‌های زمینی، نقشه جنگل‌های شمال را تهیه و مساحی می‌کردیم.»

ذکر این نکته لازم است که عکس‌برداری هوایی سراسری ایران در دو مقطع زمانی انجام شد. اولین بار، برای تهیه عکس‌های هوایی با مقیاس ۱:۵۵۰۰۰، آمریکایی‌ها عکس‌برداری هوایی را از سال ۱۳۳۴ شروع کردند و در سال ۱۳۳۶ خاتمه دادند. نقشه‌های توپوگرافی با مقیاس ۱:۵۰۰۰۰ حاصل همین عکس‌برداری است، این عکس‌برداری زیر نظر سازمان جغرافیایی ارتش انجام شد. عکس‌برداری سراسری دوم، توسط تیم پرواز ایرانی و زیر نظر سازمان نقشه‌برداری کشور با مقیاس ۱:۲۰۰۰۰ انجام و از سال ۱۳۴۳ آغاز شد و تقریباً ۱۰ سال طول کشید (زبیری و دالکی، ۱۳۸۸).

بنابر اظهارات آقای مهندس دالکی، برای تهیه نقشه جنگل‌های شمال کشور (ناحیه هیرکانی) از عکس‌های هوایی سراسری با مقیاس ۱:۵۵۰۰۰ که توسط شرکت آمریکایی Worldwide Aerial Surveys در سال ۱۳۳۴ تهیه شد و عکس‌های هوایی با مقیاس ۱:۲۰۰۰۰ که حاصل عکس‌برداری شرکت آمریکایی طرف قرارداد بنگاه جنگل‌ها بود، استفاده شد. این پروژه از سال ۱۳۳۷ آغاز و در سال ۱۳۴۲ به پایان رسید. لازم به ذکر است عکس‌برداری با مقیاس ۱:۲۰۰۰۰ از جنگل‌های شمال کشور، صد در صدی نبوده و تنها در نوارهایی با فاصله از یکدیگر انجام شده است و کل محدوده را پوشش نمی‌دهد. اندازه‌گیری‌های زمینی نیز در نوارهایی که عکس‌های هوایی ۱:۲۰۰۰۰

نمونه‌ای از نقشه جنگل‌های شمال کشور که در سال ۱۳۴۰ تهیه شده است.

کلاس‌های درس در دانشگاه‌ها در دهه چهل شمسی

تفسیر عکس‌های هوایی و ماهواره‌ای را در آنها گذاشتم». آقای مهندس دالکی در بخش دیگری از خاطرات خود بیان می‌نماید: «سال ۱۳۴۷ از من خواسته شد که برای باغ گیاه‌شناسی ملی ایران زمینی مناسب به ابعاد 100×100 متر در حوالی غرب تهران پیدا کنم. محل مورد نظر شمال اتوبان تهران-کرج در دامنه ارتفاعات البرز بود که در آن زمان راه دسترسی مناسبی نداشت. من درخواست کردم که این کار را از طریق پرواز با هلی‌کوپتر و تعیین محل با بازدید از هوا انجام دهم. با توجه به آنکه اطلاعاتی از باغ‌های گیاه‌شناسی دنیا داشتم و چند باغ گیاه‌شناسی از جمله باغ کیو لندن را بازدید کرده بودم،

در ارتباط با تفسیر عکس‌های ماهواره‌ای در آمریکا شرکت و مدرک مهندسی مربوطه را نیز دریافت می‌کند. مهندس دالکی بیان می‌کند (بایندی، ۱۳۹۷): «در آن زمان، رشته نقشه‌برداری هوایی جنگل هنوز به دانشگاه‌های ایران راه نیافته بود و من این رشته را به دانشگاه معرفی کردم و به دعوت دانشگاه‌های مختلف در سنین جوانی مشغول به تدریس این دانش شدم. کار تدریس را ابتدا در آموزشگاه عالی جنگل و مرتع گرگان آغاز کردم و سپس این رشته را به دانشگاه تهران بردم. دانشگاه شیراز، همدان، دانشکده کشاورزی ارومیه و دانشکده کشاورزی کرج مراکز علمی دیگری بودند که بنای رشته نقشه‌برداری هوایی و

می‌دانستم برای باغ گیاه‌شناسی نیاز به فضای بیشتری است، لذا زمینی به وسعت 1000×1000 متر یعنی یک‌صد هکتار را برای باغ گیاه‌شناسی در منطقه چیتگر تعیین کردم».

مهندس دالکی در سال ۱۳۴۸ در دفتر مهندسی وزارت منابع طبیعی به سمت رئیس قسمت فتوگرامتری منصوب می‌شود و در سال ۱۳۵۱ و پس از انحلال وزارت منابع طبیعی و تشکیل سازمان حفاظت محیط‌زیست، به این سازمان منتقل می‌شود و تا سال ۱۳۵۶ به مدت پنج سال در سمت مدیرکل دفتر مهندسی در سازمان حفاظت محیط‌زیست به خدمت ادامه می‌دهد. ایشان می‌گویند (بایندی، ۱۳۹۷): «عمده فعالیت من در این پنج سال، ایجاد پارک‌ها و مناطق حفاظت‌شده و تعیین هویت برای آنها بود. زمانی که به این سازمان وارد شدم (اوایل دهه ۱۳۵۰)، حدود بیست منطقه و پارک حفاظت‌شده در کشور وجود داشت و در سال ۱۳۵۶ یعنی زمانی که از سازمان حفاظت محیط‌زیست رفتم، ۶۴ منطقه حفاظت‌شده و پارک ملی ایجاد شده بود. در مدت پنج سال برای تمام این مناطق، شناسنامه تنظیم و حد و حدودشان را با تهیه نقشه مشخص کردیم تا از نظر قانونی بتوانند از تجاوز زمین‌خواران در امان بمانند. همچنین، در مدت مسئولیت در سازمان یادشده، جزایر دریاچه ارومیه شناسایی و برای آنها نیز، شناسنامه تهیه شد».

مهندس دالکی در ارتباط با زمان حضور در سازمان حفاظت محیط‌زیست می‌افزاید: «در سال‌هایی که در سازمان حفاظت محیط‌زیست خدمت کردم، به‌عنوان نماینده ایران به بسیاری از همایش‌ها و کنفرانس‌های بین‌المللی اعزام شدم. در سال ۱۳۵۶ از طرف سازمان ملل، همایشی با محوریت موضوع کاهش آلودگی‌های نفتی در خلیج فارس، در کشور کنیا برگزار شد. در این نشست بین‌المللی، کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس و ایران شرکت داشتند، من هم به‌عنوان نماینده ایران در آنجا بودم. در همان سال‌ها، نزاع بر سر نام خلیج فارس، میان ایران و کشورهای عربی بالا گرفته بود. به همین خاطر پیش از حرکت، وزیر خارجه وقت، من و همراهانم را به دفتر خود فراخواند و درباره مسئله نام «خلیج فارس» به اختصار سخن گفت، در آخر مؤکداً توصیه کرد که اگر نمایندگان کشورهای عربی به‌جای «خلیج فارس» از عنوان «خلیج عربی» استفاده کردند، شما به نشانه اعتراض سریع جلسه را ترک کنید و در این زمینه هرگز تصور نورزید. روز همایش و پیش از برگزاری مراسم، به‌طور اتفاقی با چند تن از نمایندگان کشورهای حاشیه خلیج فارس هم‌کلام شدم و از سر کنج‌کاوری موضوع نام خلیج فارس را پیش کشیدم. نکته جالب این بود که همگی به اتفاق اعتراف کردند، ما نیز چون شما به‌خوبی می‌دانیم که این نام از دیرباز خلیج فارس بوده است و خلیج عربی نامی جعلی است، اما کاری نمی‌توانیم بکنیم، چون از دولت حاکمه مصر بیم داریم. خوشبختانه نشست نایروبی به‌خوبی به اتمام رسید و ما مجبور نشدیم به‌اعتراض جلسه را ترک کنیم. ظاهراً کشورهای حاشیه خلیج فارس به شهادت نمایندگانشان در مناقشه نام‌گذاری خلیج فارس گناهی نداشتند، آنچه تقصیر بود، متوجه جمال عبدالناصر بود که به‌خاطر مخالفت با شاه ایران، واژه خلیج عربی را

باب کرد و بنای این بدعت زشت و مضحک را گذاشت». همچنین ایشان در دوران خدمت در سازمان حفاظت محیط‌زیست، سه سال عضو گروه مشترک ایران و شوروی برای پاک‌سازی دریای خزر از آلودگی‌ها بود و در این ارتباط سه بار به‌عنوان نماینده ایران به شوروی سفر کرد.

آقای مهندس احمد دالکی در سال ۱۳۵۶ به‌عنوان مدیرکل دفتر مهندسی جنگل، به سازمان جنگل‌ها و مراتع بازگشت. ایشان تا بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به مدت سه سال در سمت مدیرکل دفتر مهندسی و قائم‌مقام معاون وزیر در امور جنگل خدمت کرد. مهندس دالکی در خصوص این دوره از زندگی خود می‌گوید (بایندی، ۱۳۹۷): «در سال ۱۳۵۹، جو تسویه و پاک‌سازی بر اداره‌ها و سازمان‌های دولتی حاکم شد، در این میان، من نیز مشمول تسویه شده و پیش از موعد، پس از ۲۱ سال خدمت شامل ۱۶ سال در جنگلبانی و ۵ سال در سازمان حفاظت محیط‌زیست، در سن ۴۴ سالگی به‌اجبار بازنشسته شدم». ایشان در این خصوص با کلامی اندوهناک بیان می‌کنند: «در آن زمان ۴۴ ساله بودم و انبانی از تجربه در زمینه جنگلبانی و محیط‌زیست بر گرده داشتم. هنوز جوان و قیراق و پرانگیزه بودم و شوق خدمت به میهن در جانم زبانه می‌کشید. برای وطنم درس خوانده بودم. در حفاظت جنگل‌های آن کوشیده، نقشه‌ها کشیده و طرح‌ها ریخته بودم. برای پاک‌سازی دریای خزر ... آه ... کلمه پاک‌سازی، وقتی به گوشم خورد مرا به یاد دریای نیلگون خزر انداخت. کلمه پاک‌سازی هرگز نمی‌توانست برای من معنایی سیاسی پیدا کند، چرا که همواره با سیاست بیگانه بودم و به هیچ حزب و نهاد سیاسی وابسته نبودم. تعلق خاطر من به این خاک بوده و هست. با خود می‌گفتم چه درخشش کوتاهی و چه افول زودهنگامی!». آری به هر جهت آقای مهندس احمد دالکی در سال ۱۳۵۹ از لحاظ اداری بازنشسته شدند، ولی هیچ‌گاه دست از تلاش برای وطن، علم‌آموزی و انجام خدمات ماندگار نکشید. ایشان در جای دیگری از خاطرات خود بیان می‌کنند: «شاید اگر بازنشستگی زودهنگام برایم پیش نیامده بود، هرگز آن همه وقت و فرصت به‌دست نمی‌آوردم تا در زمینه ستاره‌شناسی غیرحرفه‌ای و آماتوری قدم و قلم بزنم و علاقه اصلی‌ام، ستاره‌شناسی را دنبال کنم. تا اواخر دهه پنجاه بدون تلسکوپ به‌صورت آماتوری ستاره‌شناسی می‌کردم. دانش ستاره‌شناسی به دو گروه حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای یا آماتوری تقسیم می‌شود. از نظر من، در ایران ستاره‌شناسی حرفه‌ای از لحاظ ابزار و رصدخانه چندان رشد نیافته است و تنها در برخی از دانشگاه‌ها تعدادی دانشجوی می‌پذیرند. ولی برای ستاره‌شناسی غیرحرفه‌ای یا آماتوری نیازی به تحصیلات دانشگاهی نیست و هر فرد با مطالعه کتاب‌های مربوطه و تهیه نقشه‌های آسمان و همراهی با گروه‌های مطلع می‌تواند به این علم بپردازد. در یکی از سال‌های آخر دهه پنجاه، که هنوز در جنگلبانی مشغول بودم، در نمایشگاهی در تهران از شرکت زایس آلمان، تلسکوپ بزرگی خریداری کردم که پایه‌های آن را روی پشت بام منزلم نصب کردم و هنوز هم از آن استفاده می‌کنم».

آقای مهندس احمد دالکی در اتاق کار منزل خود (آذر ۱۴۰۰)

برنامه تهیه شد و پخش آن به صورت سه برنامه در هر هفته و گاهی کمتر به طور زنده از ۲۶ خرداد ۱۳۸۰ آغاز شد و یکصدمین آن در ۱۳۸۰/۱۲/۶ پخش شد. همچنین، برنامه کتاب و کتابخوانی در شبکه دوم سیما و با هدف معرفی کتاب و تشویق همگان به خواندن کتاب در سال ۱۳۷۴ با اجرای ایشان تهیه و پخش شد. کمک به محتوای علمی پاره‌ای از برنامه‌های رادیویی مانند گفتار ۲، جولانگاه تکاپو، نوآوران گروه دانش و غیره در سال ۱۳۷۴، همچنین برنامه رادیویی «سیری در سپهر» در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۷۶ از فعالیت‌های دیگر ایشان بوده است. به علاوه ایشان با شبکه خبر سیما در تهیه اخبار فضایی و نجومی به طور زنده و به تناوب هنوز نیز همکاری دارند. برخی از سایر فعالیت‌های علمی ایشان عبارتند از:

- * بنیان‌گذاری، طراحی و راه‌اندازی آسمان‌نمای تهران در خیابان معلم به سفارش سازمان جغرافیایی ارتش در سال ۱۳۷۲
- * اولین مدیرعامل بنیاد علمی زیرک‌زاده با هدف عمومیت دادن به علم ستاره‌شناسی در سال ۱۳۷۳
- * بنیان‌گذاری مرکز علوم و ستاره‌شناسی برای شهرداری منطقه یک تهران در نیاوران و مدیریت این مرکز به مدت سه سال
- * ساخت و نصب بیش از بیست ساعت آفتابی در بوستان‌های تهران که همگی توسط خود ایشان در منزل‌شان ساخته شده است.
- * کمک به راه‌اندازی رصدخانه‌ها در پارک‌ها و مناطق مختلف

آقای مهندس احمد دالکی، که به بدر علم نجوم آماتوری ایران شهرت دارد، علاوه بر تدوین و انتشار کتاب‌های متعدد در این زمینه، اقدامات بسیار مؤثر و قابل توجهی را هم در ارتباط با تهیه و اجرای برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی انجام داده‌اند. پیش از انقلاب اسلامی، ایشان با برنامه «دانش» در شبکه اول سیما، آغازگر برنامه‌های علمی تلویزیونی بودند و در سال‌های بعد برنامه‌های علمی متعددی را پایه‌گذاری کردند که در بسیاری از آنها خود ایشان، کارشناس علمی و مجری بودند، به عنوان مثال، برنامه «ماهواره» در شبکه دوم سیما با تلاش ایشان تهیه و طی چهار سال از ۱۳۶۷ تا ۱۳۷۰ پخش شد. برنامه تلویزیونی «آسمان شب» در سال ۱۳۷۴ توسط مهندس دالکی پیشنهاد شد، پس از مذاکرات اولیه در یک دیدار تصادفی با آقای لاریجانی در مسیر کوهپیمایی به کلک‌چال، موضوع مطرح و پس از مدتی این برنامه تهیه و از شبکه یک سیما صبحگاهی در دو سری پخش شد. سری اول برنامه «آسمان شب» در قالب ۲۶ برنامه از فروردین تا شهریور ۱۳۷۵ و سری دوم آن نیز در قالب ۲۶ برنامه دیگر از آذر ماه ۱۳۷۵ تا تیر ماه ۱۳۷۶ پخش شد. در سال‌های بعد، این برنامه در شبکه ۴ سیما با مخاطب بیشتر، در خصوص نجوم و ستاره‌شناسی پخش شد، آقای مهندس دالکی در ادامه این برنامه، نویسندگی متن، تهیه خبر، همچنین اجرای این برنامه را بر عهده داشتند. این برنامه نیز در دو سری ۵۰ قسمتی، در مجموع به تعداد صد

مرکز علوم و ستاره‌شناسی تهران (نیاوران)، اسفند ۱۴۰۰

اسکندریه - مصر ۱۳۵۴

* نماینده ایران در اجلاس بین‌المللی تحقیقات منابع طبیعی IUFRO بخارست - رومانی ۱۳۵۷

* شرکت در کنفرانس یونسکو از سازمان ملل در بررسی اثرات زیان‌بار آلودگی و نور در مسائل مربوط به نجوم و ستاره‌شناسی پاریس - فرانسه ۱۳۷۱

* سفر به نقاط مختلف جهان از قطب شمال در آلاسکا تا کشورهای واقع در خط استوا در کنیا و سفر به رصدخانه معروف جزایر هاوایی و بازدید از رصدخانه‌های آن

* بازدید از پارک‌های ملی، جنگلی و مناطق طبیعی عمده جهان از جمله پارک ملی یلوستن، پارک سکویا، پارک سافاری نیاولی، پارک یوسه‌می‌تی و پارک ملی گراندکنیون در آمریکا، پارک حیات وحش نایروبی در کنیا، پارک حیات وحش آمبوسلی در کنیا، پارک کلیمانجارو در مرز کنیا و تانزانیا، چند پارک دریایی در کانادا، پارک آتشفشانی جزیره بزرگ هاوایی، بازدید یخچال‌های طبیعی آلاسکا و بعضی از نقاط جهان که از لحاظ آثار طبیعی، یا وجود امکانات ستاره‌شناسی اهمیت دارند.

تألیف و ترجمه و چاپ بیش از ۳۰ عنوان کتاب به شرح زیر:

(۱) استریومیتر، سازمان جنگلبانی ایران، ۱۳۴۶، تألیف

(۲) پلانیمتر، وزارت منابع طبیعی، ۱۳۵۰، تألیف

(۳) چشمی در آسمان، مرکز نشر دانشگاهی تهران، ۱۳۶۲، ترجمه

(۴) اصول تفسیر عکس‌های هوایی، دانشگاه تهران، چاپ اول، ۱۳۷۰، تألیف (به اتفاق دکتر محمود زبیری)

(۵) زمین در فضا، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۰، تألیف

(۶) صورت‌های فلکی، انتشارات گیتاشناسی، ۱۳۸۳، ترجمه

(۷) راهنمای ماهانه آسمان شب، انتشارات گیتاشناسی، ۱۳۸۳، ترجمه

(۸) زمین در فضا، انتشارات گیتاشناسی، ۱۳۸۵، ترجمه

(۹) منظومه شمسی - زمین، انتشارات ایران‌شناسی، ۱۳۸۵، ترجمه

کشور از جمله رصدخانه عبدالعظیم حسنی در شهر ری و رصدخانه پارک زعفرانیه تهران مربوط به کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۶۹

* کمک به آموزش دانشجویان مرکز مطالعات و پژوهش‌های فلکی - نجومی قم

* سردبیری «مجله آسمان شب» که به مدت شش سال منتشر شد. ایشان در سال ۱۹۹۴ از سوی دولت ایران (وزارت فرهنگ و آموزش عالی) به‌عنوان کاندیدای دریافت جایزه جهانی «کالینگا» به یونسکو در پاریس معرفی شدند. این جایزه به مؤسسات، یا افرادی اعطا می‌شود که توانسته‌اند در امور آموزشی - پژوهشی و نگارش کتب و مقالات، همچنین برنامه‌های علمی تلویزیون و رادیو خدمات والایی در عمومیت دادن به علم انجام داده باشند.

* عضو هیئت علمی دانشکده علوم زمین و جغرافیای دانشگاه شهید بهشتی در سال ۱۳۶۹

* همکاری با سازمان جغرافیایی ارتش در زمان وجود وزارت منابع طبیعی کشور با معرفی وزیر منابع طبیعی به‌عنوان نماینده این وزارتخانه در تعیین نقشه‌های مربوطه

* همکاری و کمک در احداث پارک ملت تهران در سال ۱۳۴۶ و تهیه نقشه‌های مربوطه

* شناسایی و تهیه شناسنامه جزایر دریاچه ارومیه در سال‌های ۱۳۵۱ تا ۱۳۵۶

* شرکت در کنگره جهانی اتحادیه سازمان‌های تحقیقات جنگل به مدت ۱۷ روز در کشور کانادا (مونترال) در سال ۱۳۶۹ به همراه رئیس و تعدادی از مدیران سازمان جنگلها و مراتع

* شرکت در سمینار کارتوگرافی منطقه‌ای برگزار شده در ترکیه در سال ۱۳۵۰

* شرکت در سمینار فتوگرامتری برگزار شده در اشتوتگارت آلمان در سال ۱۳۵۰

* شرکت در کنفرانس «انسان و کره مسکون» سازمان ملل MAB

آقای مهندس احمد دالکی و همسر گرامی ایشان (آذر ۱۴۰۰ شمسی)

۲۳) تعجب می‌کنم چرا ستارگان چشمک می‌زنند؟، انتشارات تمدن علمی، ۱۳۹۸، ترجمه

۲۴) سیارات برای بچه‌ها، انتشارات تمدن علمی، ۱۳۹۸، ترجمه

۲۵) منظومه شمسی ما کجاست؟، انتشارات تمدن علمی، ۱۳۹۸، ترجمه

۲۶) کیهان را چه ارقامی ساخته‌اند؟، انتشارات تمدن علمی، ۱۳۹۸، ترجمه

۲۷) رصدخانه‌های بزرگ جهان، انتشارات تمدن علمی، ۱۳۹۸، ترجمه

آقای مهندس دالکی در سال ۱۳۴۲ با بانویی از خویشاوندان خود ازدواج می‌کنند که حاصل این وصلت فرخنده، سه فرزند برومند، دو پسر، بابک (هنرمند و سرامیک‌ساز) و بهرام (مهندس شبکه و کامپیوتر) و یک دختر، فیروزه (استاد دانشگاه در رشته روانشناسی) است. در پایان، ضمن قدردانی از مهمان‌نوازی‌شان، برای ایشان و خانواده محترم‌شان آرزوی سلامتی می‌کنم.

منابع

زبیری، م. و دالکی، اح.، ۱۳۸۸. اصول تفسیر عکس‌های هوایی با کاربرد در منابع طبیعی. انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۳۲۴ صفحه.

بایندری، م.، ۱۳۹۷. شبگرد آسمان، زندگینامه احمد دالکی، پدر نجوم آماتوری ایران. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ نشر ناصح، تهران، ۱۲۸ صفحه.

۱۰) منظومه شمسی - زهره، انتشارات ایران‌شناسی، ۱۳۸۵، ترجمه

۱۱) منظومه شمسی - مریخ، انتشارات ایران‌شناسی، ۱۳۸۵، ترجمه

۱۲) منظومه شمسی - مشتری، انتشارات ایران‌شناسی، ۱۳۸۵، ترجمه

۱۳) راهنمای هفتگی آسمان، انتشارات گیتاشناسی، ۱۳۸۶، ترجمه

۱۴) راهنمای فضا، انتشارات گیتاشناسی، ۱۳۸۸، ترجمه

۱۵) پرسش‌های کیهانی پاسخ‌های جهانی، مرکز علوم ستاره‌شناسی تهران، ۱۳۸۹، ترجمه

۱۶) منظومه شمسی، انتشارات گیتاشناسی، ۱۳۸۹، ترجمه

۱۷) ۱۰۰۱ حقیقت درباره فضا، انتشارات گیتاشناسی، ۱۳۹۰، ترجمه

۱۸) شگفتی‌های کیهان، مرکز علوم ستاره‌شناسی تهران، ۱۳۹۲، ترجمه

۱۹) منظومه شمسی و جوانان، مرکز علوم ستاره‌شناسی تهران، ۱۳۹۲، ترجمه

۲۰) صورت‌های فلکی با درخشش در تاریکی، مرکز علوم ستاره‌شناسی تهران، ۱۳۹۲، ترجمه

۲۱) آن بالاها چه خبر؟، مرکز علوم ستاره‌شناسی تهران، ۱۳۹۲، ترجمه

۲۲) ماه، مرکز علوم ستاره‌شناسی تهران، ۱۳۹۲، ترجمه